

Internet och e-post:

”Heta linjen” för vanliga människor

Internet kommer att förändra världen, och det batar föga att kritisera eller varna för »webben». Problemet är inte tekniken i sig utan hur den används. Datorer är ett fantastiskt medel för att selektera information och för att kommunicera, och den som inte följer utvecklingen riskerar att köras över av den...

»Hur undviker vi att bli informationens avfallsskvarn?», undrar den debattglade och kommersskeptiske distriktsläkaren i Olofström Bengt Järhult i Läkartidningen nr 50/97. »Vi törstar efter kunskap men drunknar i information!», skriver i samma nummer distriktsläkaren Elisabeth Jaenson i Malmö. Samma tema togs upp i en ledande svensk datortidning, Computer Sweden, i november 1997: »Våga vägra Webb», uppmanade redaktör Lars Dahmén sina läsare. Webben stressar oss alla...

Alla tre är skeptiska mot vissa drag i det nya informationssamhället, men drar de riktiga slutsatser? »Har mobiltelefoner och webben gjort oss effektivare?» frågar Dahmén retoriskt. En given motfråga: »Har flyget gjort transporter effektivare eller inte?» Men ingen väljer väl det snabbare transportmedlet utan att ha ett bestämt mål för resan.

Paradigmskifte

Dilemmat är att det handlar om ett veritabelt paradigmskifte – en brytningstid där många inte vet hur de ska förhålla sig till den nya tekniken. Problemet är som alltid inte tekniken i sig utan hur den används. Idag är kanske besöken på webben ofta planlösa och stressande, men det kommer att ändra sig.

Så sent som på 1980-talet ville Margareta Ingelstam och Maj-Britt Theorin i socialdemokratiska kvinnoförbundet, jämte andra politiska förmyndare i olika partier, ha ett förbud mot parabolantennar. De påminner, liksom Internet-

kritikerna nu, om mannen med röd flagga, som gick före och varnade för tåget i järnvägens barndom. Nu blir han överkörd eller bortförd av polis, eftersom det är »förbjudet att beträda spåren». Vilket öde kommer att drabba dem som nu varnar för webben? De blir väl helt sonika överkörda av utvecklingen.

Internet-explosionen

Internet tillkom för ca 30 år sedan på initiativ av amerikanska universitet. Pentagon hakade på och skapade bl a »heta linjen» i det kalla kriget. PC(persondator)-utvecklingen gör snart den tillämpade elektronikens möjligheter att kommunicera till var mans egendom. På tre månader (juni–augusti 1997) ökade antalet hushåll i USA, som »någon gång den senaste månaden har handlat på Internet», från 37 till 44 miljoner!

Av svenskar i myndig ålder har drygt en tredjedel tillgång till Internet, i åldrar 18–34 år mer än hälften [Dagens IT 97-10-22]. E-post är den mest uppskattade tjänsten och skulle kunna kallas »allmänhetens heta linje».

USA ligger före oss. Den verkliga Internet-explosionen har ännu inte nått Sverige. Men ingen tvivlar på att den nya tekniken för kommunikation och handel kommer att förändra världen. Nya yrken uppstår; vissa gamla yrken har för alltid försvunnit, andra fortsätter att försvinna i allt snabbare takt. Den fråga som vi alla måste ställa oss lyder: *Hur kommer detta att beröra mig och mitt arbete?*

World Wide Web – eller i dagligt tal webben – är den teknik som används för att »surfa» på Internet – ett världsomspännande nätverk av sammankopplade datorer. Men teknik i all ära – avgörande är till sist hur vi alla vanliga människor deltar, påverkas och vad vi får ut av tekniken. Som informationskonsulter i Svensk Medicin Information med SVAR Läkardialog (nu femtonde årgången), försöker vi i övergången mellan den gamla och den nya tiden att hjälpa den »äldre» generatio-

»Att låta kolleger bedöma skrifter från läkemedelsindustrin och andra behöver inte alls vara en felaktig prioritering. Själva anser vi att kommersiell information är »minst farlig», eftersom den har en tydlig avsändare och ett tydligt syfte.»

CLAES LANDIN
chefredaktör i SVAR Läkardialog,
Helsingborg

L O LANDIN
projektledare i Svensk Medicin In-
formation, Stockholm.

nen genom att stå med ett ben i båda lägren.

Vad är objektivitet?

Elisabeth Jaenson skriver i Läkartidningen att hon överlever i informationsfloden genom »att inte ta emot läkemedelsreklam utan använder tiden till att läsa allmänmedicinsk litteratur och artiklar». Hon bygger sin prioritering »på antagandet att det som allmänläkare i andra länder ... väljer att rapportera ... borde ha en större relevans än det läkemedelsindustrin väljer ut». För Elisabeth Jaenson är kolleger en garanti för objektivitet.

Att låta kolleger bedöma skrifter från läkemedelsindustrin och andra behöver inte alls vara en felaktig prioritering. Själva anser vi att kommersiell information är »minst farlig», eftersom den har en tydlig avsändare och ett tydligt syfte.

Värre är det med mycket av annan information. Att vi alla hjälper till att bekosta den med skattemedel, t ex presslöd, är ingen garanti för objektivitet. Helt objektiv sanning finns knappast utanför de matematiska axiomen – det finns bara olika grad av subjektivitet.

Elisabeth Jaenson »tror inte att Internet eller annat datamedium är till någon större hjälp. Genom *svårigheterna att hitta och sortera* (vår kursivering) ökas snarare riskerna för informationsångest ... Vi behöver våra FQ-grupper, våra specialitetsföreningar, institutionerna och FoU-enheterna, men också Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och SBU. Vi behöver 'data appraisers', dvs informationskonsulter (framtidssyrket?) som kan orientera oss och hjälpa oss med urvalet och valideringen».

Slutsatser

Som informatörer drar vi följande slutsatser:

1. Uppenbarligen har läkemedelsindustrin allt skäl att hålla reda på vilka läkare som gör läkemedelsbedömningar åt sina kolleger. Där har man en viktig målgrupp för sin information.
2. Läkemedelsindustrins information granskas av en alltmer kritisk och välinformerad läkarkår, som prioriterar problemorienterad information framför produktinformation (= reklam), och som har stort förtroende för kunniga kolleger.
3. Informationskonsulter m fl »experter» har en ny, viktig roll i att hjälpa läkare att sortera i informationsöverflödet.

Styrkan hos Internet ligger i relationen

Traditionella, tryckta medier är fortfarande överlägsna när det gäller att »skapa kännedom». Det kan naturligtvis ändra sig när tillgången till Internet, liksom kunskapen om det nya mediet, blir mera spridd. Varför vi anser att skeptikerna drar felaktiga slutsatser, är

1. att informationsöverutbudet och stressen uppstod långt före Internet,
2. att det är en felaktig användning av Internet som temporärt ökar stressen, och
3. att styrkan hos Internet ligger i upprätthållandet av relationer.

Red Burns, som driver ett eget institut och har varit lärare åt de flesta i Silicon Alley i New York, menar att »det märkvärdiga med Internet är kommunikationen, att skicka e-post och att snabbt kunna komma överens om att träffas ...» [SvD 97-07-01].

Den första ryggmärksreaktionen på datorstöd i administration och marknadsföring var »att nu kan vi producera ännu mera information på samma tidsenhet och till ett lägre pris». Det var den gamla tidens, kvantitativa synsätt (med de »personliga» breven från Reader's Digest, Det Bästa, som typiskt exempel).

Ett modernare, mer kvalitativt synsätt är att i stället se datorer som en fantastisk möjlighet att selektera den information vi redan har och som ett instrument »att nå rätt personer med rätt budskap vid rätt tidpunkt». Att det sistnämnda kan ske i stor skala gör givetvis inte detta slags kommunikation mindre intressant.

Slår in öppna dörrar

Skeptikerna slår in öppna dörrar, när de menar att »ingen är betjänt av mera information». Däremot är förstås alla betjänta av att få »rätt» (= relevant) information.

»A horse, a horse, a kingdom for a horse ...» Tänk om man varit hästhandlare just då och just där!

Att använda dator för att sortera och selektera information är numera en självklarhet för de flesta av oss. Alla älskar också att få dela information med likasinnade. Även för det ändamålet är datorn och webben oöverträffad.

»Heta linjen» kom inte till för att öka informationsmängden för världens ledare, utan för att minska avståndet och förbättra relationen mellan ett par av dem. •

Ge er till känna!

Läkartidningen har som huvudregel att på insändar- och debattsidorna ej publicera anonyma insändare. Undantag kan dock göras t ex när författaren tar upp problem med viss allmängiltighet, men där ett offentliggörande av identiteten kan vålla skribenten personlig skada.

Författaren kan i sådana fall uttrycka önskemål om anonym publicering. Dock måste hans eller hennes identitet vara känd av redaktionen, bl a för undvikande av förfalskade inlägg. Vidare kan redaktionen behöva nå författaren beträffande oklarheter i texten, eller för att delge eventuella repliker etc.

Redaktionen förbehåller sig rätten att avgöra om inlägget skall publiceras eller ej. Vid publicering respekteras då självfallet önskemålet om anonymitet, såväl i den tryckta texten som i kontakter med eventuellt berörda instanser eller personer, som kan behöva beredas tillfälle till kommentar.

Därför: Uppge alltid författarnamnet i följebrev eller på annat sätt, med begäran om anonym behandling. Inlägg där författaren är okänd även för redaktionen publiceras aldrig.

Red